

Teze přednášek z Úvodu do pedagogiky a základů pedagogického myšlení

PaedDr. Bohumíra Šmahelová, CSc.

1. PEDAGOGICKÝ VÝZKUM A JEHO METODOLOGIE

Pod pojmem výzkum se chápe **vědecká činnost, která se zabývá popisováním, analyzováním a vysvětlováním pedagogické reality.**

Výzkum : základní, aplikovaný, empirický, akční.

Dva zdroje výzkumu : historie a současná pedagogická praxe.

Metody pedagogického výzkumu

Metody = postupy, prostředky, nástroje, které používáme, abychom dosáhli určitého cíle.

Vlastnosti výzkumu : věrohodnost
validita
reliabilita
reprezentativnost

Pozorování. Definice, předmět pozorování, metodika – stanovení cíle, plán, projekt
Pozorování, záznamy a vyhodnocování dat. Předvýzkum. Etapy pozorování.

Základní druhy pozorování : krátkodobé – dlouhodobé
přímé – nepřímé
zjevné – skryté
zúčastněné – nezúčastněné
strukturované – nestrukturované

Pokus (experiment) – zkoumání záměrně navozených pedagogických jevů
v předem připravených a přesně kontrolovaných
podmínkách.

Experiment : přirozený
laboratorní

Rozhovor (interview) – řízený
improvizovaný

Dotazník (anketa) - výhody této metody
- nevýhody

Druhy otázek : uzavřené, polootevřené, otevřené

Škálování - škály numerické
grafické

kategoriální

Analýza edukačních produktů

- žákovských prací
- materiálů, které odrážejí práci učitele
- dokladů o činnosti školy jako celku

Pedagogické měření (edukometrie)

- didaktické testy pro měření vzdělanostního rozvoje
- fyziologické testy (např. v oblasti tělesné, umělecké výchovy)

Sociometrie – měření interpersonálních vztahů preferencí hlavně v malých sociálních skupinách.

Zjišťování : intenzity mezilidských vztahů
postavení jedince ve skupině
integrace skupiny

Grafická technika : sociogram

Projektivní techniky – cenný diagnostický nástroj, ale jejich používání vyžaduje speciální výcvik a zkušenosti s interpretací odpovědí.

Metoda se opírá o předpoklad, že osoba, která se má vyjádřit k neúplným nebo nejednoznačným podnětům, promítá do svých odpovědí a výtvorů vnitřní stavy, pocity, zkušenosti, které si buď neuvědomuje, nebo se je snaží skrýt.

Varianta založená na kresbě, příběh bez konce apod.

Úkoly :

Na základě studia literatury vysvětlete pojem *věrohodnost výzkumu*

validita

reliabilita

reprezentativnost.

Vysvětlete metodu experimentu v pedagogice. Vzorek experimentální a kontrolní. Vysvětlete, jak vypadá v dotazníku otázka uzavřená, polootevřená, otevřená, škály. Uveďte příklady.

Uveďte příklady dlouhodobého a krátkodobého pozorování, výhody pozorování skrytého. Co znamená pojem pozorování zúčastněné ?

Literatura:

- PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky*. Praha : Portál, 2000, 269 s.
ISBN 80-7178-399-4
Str. 188-192
- GAVORA, P. *Výzkumné metody v pedagogice*. Brno, Paido, 1996
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*.
Praha: Portál, 1995, s. 292. ISBN 80-7178-029-4
- JŮVA, V. sen. & jun. *Úvod do pedagogiky*. Brno : Paido, 1997, 108 s.
ISBN 80-85931-39-7.
- JŮVA, V.-JŮVA, V. *Úvod do pedagogiky*. Brno : Paido, 1995, 95 s.
ISBN 80-85931-06-0
- JŮVA, V. et al. *Základy pedagogiky pro doplňující pedagogické studium*.
Brno : Paido, 2001, 118 s. ISBN 80-85931-95-8
- MAŇÁK, J. a kol. *Kapitoly z metodologie pedagogiky*. Brno : MU, 1994, 125 s.
ISBN 80-210-1031-2

2. CÍLE VÝCHOVY

Cíl – základní pedagogická kategorie, kategorie historická. Mění se s epochou, státem, filozofií, kulturou společnosti.

Pedagogická teleologie se zabývá otázkami výchovných cílů.

Společenská a pedagogická podmíněnost cílů výchovy.
Konkretizace cílů výchovy.
Konkretizace cílů školy v ČR. Kurikulum, standardy, vzdělávací programy, osnovy, učební plán.

Třídění a klasifikace výchovných cílů.

Cíle : individuální a sociální
obecné a specifické
teoretické a praktické
materiální (informativní) a formální (formativní)
abstraktní a konkrétní
adaptační a anticipační
autonomní a heteronomní

Základní funkce cílů výchovy podle B. Blížkovského : orientační a anticipační
motivační a stimulační
realizační
regulační
(Blížkovský, 1992, s. 121-122)

Úkoly :

Charakterizujte dvojice výše uvedených cílů.

Vysvětlete základní funkce cílů výchovy.

Jaká jsou kritéria taxonomie výchovných cílů podle B. Blížkovského ?

(Blížkovský, 1992, s. 128-13)

Jak jsou charakterizovány cíle výchovy v tzv. kurikulu ?

Ve kterých dokumentech jsou konkretizovány cíle výchovy v ČR ?

Literatura

BLÍŽKOVSKÝ, B. *Systémová pedagogika*. Ostrava: Amosium servis, 1992, 303 s. ISBN 80-85498-18-9

JŮVA, V. sen. & jun. *Úvod do pedagogiky*. Brno : Paido, 1997, 108 s. ISBN 80-85931-39-7.

JŮVA, V.-JŮVA, V. *Úvod do pedagogiky*. Brno : Paido, 1995, 95 s. ISBN 80-85931-06-0

JŮVA, V. et al. *Základy pedagogiky pro doplňující pedagogické studium*. Brno : Paido, 2001, 118 s. ISBN 80-85931-95

VORLÍČEK, CH. *Úvod do pedagogiky*. Velký Šenov : Nakladatelství H&H. 20000, 175 s. ISBN 80-86022-79-X

HOLOUŠOVÁ, D. a kol. *Základy pedagogiky I*. Olomouc : UP, 1979, 89 s. ISBN 80-7067-332-X

3. STRUKTURA PEDAGOGICKÉ VĚDY, VZTAH K JINÝM VĚDÁM

Charakteristika jednotlivých konstituovaných disciplín pedagogiky.

- Obecná pedagogika
- Dějiny pedagogiky a dějiny školství (dějiny výchovy)
- Srovnávací pedagogika
- Sociální pedagogika
- Speciální pedagogika – somatopedie, etopedie, logopedie, psychopedie, tyflopédie, surdopedie
- Obecná didaktika
- Teorie výchovy
- Filozofie výchovy
- Pedagogická diagnostika
- Pedagogická evaluace
- Teorie řízení školství (školský management)
- Oborové didaktiky
- Teorie učitelské profese (pedeutologie)

Podle věkových období, institucí a organizací rozlišujeme dílčí pedagogické obory , např.:

- předškolní pedagogiky
- školní pedagogika
- vysokoškolská pedagogika
- pedagogika dospělých (andragogika)
- gerontopedagogika
- muzeopedagogika
- bibliopedagogika
- divadelní pedagogika
- pedagogika volného času
- mediální pedagogika
- podniková pedagogika
- pedagogika rodinná
- pedagogika volného času

Při řešení komplexní problematiky výchovy pedagogika úzce spolupracuje s vědami společenskými, přírodovědnými i technickými.

Úkoly :

Charakterizujte jednotlivé pedagogické disciplíny.

Uveďte příklady společenských, přírodních i technických věd, se kterými pedagogika spolupracuje.

Která významná témata řeší současná pedagogika ?

Literatura :

JŮVA, V. sen. & jun. *Úvod do pedagogiky*. Brno : Paido, 1997,
108 s. ISBN 80-85931-39-7.
Str. 17-24

JŮVA, V.-JUVA, V. *Úvod do pedagogiky*. Brno : Paido, 1995, 95 s.
ISBN 80-85931-06-0

JŮVA, V. et al. *Základy pedagogiky pro doplňující pedagogické studium*.
Brno : Paido, 2001, 118 s. ISBN 80-85931-95-

PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky*. Praha: Portál, 2000. 269 s.
ISBN 80-7178-399-4
Str. 23-176

VORLÍČEK, CH. *Úvod do pedagogiky*. Velký Šenov : Nakladatelství H&H.
2000, 175 s. ISBN 80-86022-79-X.
Str. 136-139

HOLOUŠOVÁ D. a kol. *Základy pedagogiky I*. Olomouc : UP, 1979, 89 s.
ISBN 80-7067-332-X